

EUROPOS KAMPANIJA SKIRTA RIZIKOS VERTINIMUI

Kampanijos santrauka

SAUGI DARBO VIETA

NAUDINGA JUMS. NAUDINGA VERSLUI

<http://hw.osha.europa.eu>

Turinys

1.	Bendroji informacija	3
1.1	Rizikos vertinimo svarba	3
1.2	Rizikos vertinimas – saugių darbo vietų sąlyga	4
1.3	Teisinis pagrindas.....	5
2.	Saugios darbo vietos naudingos Jums, naudingos verslui. Europos rizikos vertinimo kampanija.....	5
2.1	Kontekstas.....	5
2.2	Kampanijos tikslai.....	6
2.3	Kampanijos strategija	6
2.4	Kampanijos tvarkaraštis.....	7
2.5	Kampanijos medžiaga	8
2.6	Kaip galima dalyvauti kampanijoje?.....	9
2.7	Dalyvio pažymėjimas ir pasiūlymas partneriui	9
3.	Rizikos vertinimo faktai ir skaičiai.....	10
3.1	Rizikos vertinimas Europoje	10
3.2	Penkių etapų metodas.....	11
4.	Atvejų analizė	12
4.1	Nelaimingas atsitikimas dirbant su cheminėmis medžiagomis	12
4.2	Mirtini nelaimingi atsitikimai žemės ūkyje	12
4.3	Pasikartojančios įtampos traumos	13
5.	Geros praktikos pavyzdžiai	13
5.1	Rizikos šalinimas	13
5.2	Mažinkite triukšmą, mažinkite dulkių kiekį	14
6.	Kitos nuorodos.....	15
7.	Apie Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūrą.....	15

1. Bendroji informacija

1.1 Rizikos vertinimo svarba

Kiekvienas yra suinteresuotas, kad darbuotojai būtų saugūs ir sveiki. Daugelio su darbu susijusių nelaimingų atsitikimų ir ligų galima išvengti. Tačiau kaip?

Pirmasis etapas – įvertinti riziką

Rizikos vertinimas – tai rizikos valdymo proceso pradžia. Jis darbdaviams leidžia suvokti, kokių veiksmų reikia imtis, siekiant pagerinti darbuotojų saugą ir sveikatą bei produktyvumą.

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA) visoje Europoje vykdo informavimo apie rizikos vertinimą kampaniją. Kampanija visų pirma skirta labai rizikingiems sektoriams ir mažoms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ).

1989 m. priėmus ES pagrindų direktyvą šioje srityje, rizikos vertinimas tapo įprastine prevencijos darbo vietoje organizavimo priemone ir šimtai tūkstančių įmonių visoje Europoje ėmė nuolat vertinti darbuotojams kylančią riziką.

Vis dėlto, toliau pateikti su darbu susijusių nelaimingų atsitikimų ir ligų skaičiai¹ rodo, kad jį reikia patobulinti. Kasmet Europos Sąjungoje milijonai žmonių susižeidžia arba padaroma didelės žalos jų sveikatai darbo vietoje.

- ▶ **ES kas tris su puse minutės kas nors miršta dėl su darbu susijusių priežasčių. Tai reiškia, kad per metus su darbu susijusiuose nelaiminguose atsitikimuose (7 500) arba dėl profesinės ligos (159 500) miršta beveik 167 000 darbuotojų.**
- ▶ **ES kas keturias su puse sekundės darbuotojas patenka į nelaimingą atsitikimą, dėl kurio jis (ji) yra priverstas (-a) likti namuose mažiausiai tris darbo dienas. Nelaimingų atsitikimų, dėl kurių darbuotojas laikinai nedirba tris arba daugiau darbo dienų, skaičius yra milžiniškas, kasmet jų nutinka daugiau nei 7 milijonai.**

Be to, su darbu susiję nelaimingi atsitikimai ir ligos **brangiai kainuoja**.

- ▶ Žmogiškoji kaina, kurią tenka sumokėti darbuotojams ir jų šeimoms: už šių statistinių duomenų slypi žmonės, kurių kiekvienas turi savo istoriją, kaip matyti iš 4 skyriuje pateiktos atvejų analizės.
- ▶ Išlaidos organizacijoms: reikalams darbe pakrypus į blogąją pusę, neigiamai veikiamas verslo produktyvumas ir patiriamos išlaidos dėl profesinių ligų ir nelaimingų atsitikimų, pagausėjusių dienų, kurias darbuotojai laikinai nedirba, ir padidėjusios darbuotojų kaitos ir sumažėjusios darbuotojų motyvacijos.

- ➡ Išlaidos valdžios institucijoms: nelaimingi atsitikimai ir ligos yra didžiulė našta sveikatos priežiūros sistemoms.

Tinkamas rizikos vertinimas gali būti **naudingas verslui**:

- ➡ Saugių darbo sąlygų sukūrimas įmonėms leidžia sumažinti dėl profesinių ligų ir nelaimingų atsitikimų patiriamas išlaidas.
- ➡ Tinkamas rizikos vertinimas padeda sumažinti dienų, kurias darbuotojai laikinai nedirba, skaičių ir draudimo išlaidas.
- ➡ Labiau motyvuoti darbuotojai dirba produktyviau ir efektyviau, sumažėja darbuotojų kaita. Visa tai padeda įmonėms didinti konkurencingumą.

1.2 Rizikos vertinimas – saugių darbo vietų sąlyga

Rizikos vertinimas yra kertinis Europos požiūrio į darbuotojų saugą bei sveikatą elementas ir tam yra svarių priežasčių. Negalima pradėti tinkamo rizikos valdymo proceso ir įgyvendinti atitinkamų prevencijos priemonių, jeigu rizika neįvertinama arba ji įvertinama netinkamai. Todėl sisteminis rizikos vertinimas bendrai gerina darbuotojų saugą ir sveikatą ir didina įmonės produktyvumą.

Rizikos vertinimas – tai darbuotojų saugai ir sveikatai darbe kylančių pavojų vertinimas. Tai sistemingas visų darbo aspektų tyrimas, kurio metu analizuojama:

- ➡ kas gali sukelti traumą ar padaryti žalos,
- ➡ ar galima pašalinti pavojus ir, jei ne,
- ➡ kokios prevencijos ar apsaugos priemonės yra arba turėtų būti taikomos rizikos veiksniams kontroliuoti.

Nustačius riziką pirmiausia reikia įvertinti,
ar galima ją pašalinti.
Jeigu to padaryti neįmanoma,
riziką reikia kontroliuoti.

1.3 Teisinis pagrindas

Darbdaviai privalo užtikrinti darbuotojų saugą bei sveikatą visais su darbu susijusiais atžvilgiais. Rizikos vertinimas suteikia darbdaviams galimybę imtis reikiamų priemonių darbuotojų saugai ir sveikatai apsaugoti.

Nuo to laiko, kai buvo priimta pagrindų direktyva Nr. 89/391ⁱⁱ, rizikos vertinimas yra privalomas. Šioje direktyvoje pabrėžiama rizikos vertinimo svarba ir nustatytos pagrindinės nuostatos, kurių privalo laikytis kiekvienas darbdavys. Tačiau siekdamas apsaugoti darbuotojus valstybės narės gali taikyti dar griežtesnes nuostatas.

Daugiau informacijos apie rizikos vertinimą rasite internete adresu:
<http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>.

2. Saugios darbo vietos naudingos Jums, naudingos verslui. Europos rizikos vertinimo kampanija

2.1 Kontekstas

2004 m. priimtas Europos Komisijos komunikatasⁱⁱⁱ dėl praktinio Pagrindų direktyvos Nr. 89/391 ir penkių pirmųjų atskirų jos direktyvų įgyvendinimo. Dokumente pabrėžiama būtinybė propaguoti rizikos vertinimą. Jame taip pat akcentuojama būtinybė tobulinti rizikos vertinimo procedūras ir kokybę.

- Rizikos vertinimas, dokumentavimas ir stebėseną nėra visuotinai paplitusios užduotys, taip pat ir valstybėse narėse, kuriose tradiciškai taikomos prevencijos priemonės.
- Rizikos vertinimas dažnai laikomas vienkartinio veiksmu ir nėra atliekamas reguliariai.
- Pavojai nėra analizuojami ir vertinami kartu. Tai lemia, kad įgyvendinamos atskiros priemonės, tačiau sąlygos darbo vietoje nėra analizuojamos sistemingai.
- Atliekant paviršutinišką rizikos vertinimą daugiausia pastangų dedama akivaizdžiam ir tiesioginiam pavojui nustatyti; neatsižvelgiama į ilgalaikį, pavyzdžiui cheminių medžiagų, poveikį.
- Vertinant riziką retai atsižvelgiama į psichosocialinio pobūdžio pavojus ir darbo organizavimo veiksnius.
- Darbdaviai nepakankamai nuosekliai stebi įgyvendinamų priemonių veiksmingumą.

2.2 Kampanijos tikslai

Rizikos vertinimas gali sukelti sunkumų, ypač mažoms ir vidutinio dydžio įmonėms, tačiau nebūtinai. Rizikos vertinimo kampanija siekiama:

- **gerinti informuotumą** apie rizikos vertinimo darbo vietoje teisinę atsakomybę ir svarbą ir realų jo poreikį; pats rizikos vertinimas nėra tikslas, tačiau tai yra svarbi priemonė nustatant prevencijos priemonių poreikį;
- **išsklaidyti mitus** apie rizikos vertinimą ir parodyti, ypač MVĮ, kad rizikos vertinimas nebūtinai yra sudėtinga, biurokратиška procedūra, kurią gali atlikti tik specialistai;
- **skatinti penkių etapų rizikos vertinimo** metodą (žr. šios santraukos 3.2 skyrių);
- **skatinti įmones** atlikti rizikos vertinimą įmonės viduje, jeigu darbo vietoje yra kompetentingų darbuotojų;
- pabrėžti tai, kad rizikos vertinimas yra **nuolatinis procesas**, o ne vienkartinė užduotis;
- pabrėžti, kad **kokybė yra svarbi** (ir kad svarbu dokumentuoti, kontroliuoti ir tobulinti rizikos vertinimo procesą);
- skatinti dalyvaujimąjį rizikos vertinimą, t. y. **kiekvieno dalyvavimą** darbo vietoje atliekant rizikos vertinimą ir
- **propaguoti gerą praktiką**, kurią galima pritaikyti kitur, ir padėti lengvinti šį procesą.

Žinoma, galutinis tikslas yra padėti sumažinti traumą ar kitą sveikatos sutrikimą darbo vietoje patiriančių žmonių skaičių.

2.3 Kampanijos strategija

Pradėdama nuo Rizikos vertinimo kampanijos (2008–2009 m.) EU-OSHA pradeda **dvejų metų trukmės kampanijų ciklą**. Taip siekiama didinti kampanijų efektyvumą, siekiant 2007–2012 m. Bendrijos sveikatos ir darbo saugos strategijos tikslų.

Europos savaitės kampaniją prailginus iki dvejų metų laikotarpio daugiau laiko bus galima skirti pasiruošimui ir tolesniems veiksams, įskaitant kampanijos strategijos planavimą ir naujos kampanijos medžiagos užsakymą, jos vertimą į kitas kalbas, gaminimą ir platinimą.

Kampanijos sėkmė priklauso nuo aktyvios daugelio suinteresuotųjų asmenų ir kampanijos partnerių, įskaitant EU-OSHA ryšių punktus, kurių funkciją paprastai atlieka nacionalinės sveikatos apsaugos ir saugos institucijos įvairiose valstybėse

narėse, paramos ir bendradarbiavimo. Taigi, pagal naujajį modelį kampanijos bus rengiamos labiau **remiantis bendradarbiavimu**. Be to, daugiau laiko bus galima skirti tolesniems veiksams, ypač, geros praktikos skatinimui ir partnerysčių vystymui.

Kampanija taip pat siekiama skatinti įvairias įmones ir organizacijas informuoti savo tiekėjus, rangovus ir kaimynus bei skatinti juos dalyvauti kampanijoje. Visų pirma didelės įmonės yra suinteresuotos padėti mažesnėms savo tiekimo grandinės įmonėms, bendradarbiaujant dalytis patirtimi ir kompetencija.

Kampaniją remia 2008 m. ES pirmininkaujančios Slovėnija ir Prancūzija bei 2009 m. pirmininkausiančios Čekijos Respublika ir Švedija, Europos Parlamentas, Europos Komisija ir Europos socialiniai partneriai.

2.4 Kampanijos tvarkaraštis

2008

Birželio 13 d.	Kampanijos atidarymas Briuselyje dalyvaujant Europos Komisijai ir ES pirmininkaujančiai Slovėnijai.
Spalio 20–26 d.	Europos saugos ir sveikatos darbe savaitė (43-ioji kalendorinė savaitė).
Lapkričio 3–4 d.	Tarptautinis profesinės sveikatos forumas, rengiamas kartu su ES pirmininkaujančia Prancūzija.
Lapkritis / gruodis	Nacionalinių geros praktikos konkursų laimėtojų, pateiktų vertinti ES lygmeniu, darbų įvertinimas.

Europos savaitė – tai metinis visose ES valstybėse narėse vykstančių renginių, kuriais skatinama geresnė darbuotojų sauga bei sveikata, ciklas. Jie yra atviri visiems šios srities suinteresuotiems asmenims.

Kampanijos metu taip pat vyksta geros praktikos apdovanojimų konkursas, kuriame pripažinimo sulaukia įmonės ir organizacijos, kurios svariai prisidėjo skatinant rizikos vertinimą darbo vietose. 2008 m. geros praktikos apdovanojimams teikiami nacionaliniu ir Europos lygmeniu.

Vasaris–kovas	Konferencija ir geros praktikos apdovanojimų konkursas, rengiami su ES pirmininkaujančia Čekijos Respublika.
Vasaris–rugsėjis	Veikla pagal įvairias temas; pagal lokalius ir sektorių poreikius.
Spalio 19–25 d.	Europos saugos ir sveikatos darbe savaitė (43-ioji kalendorinė savaitė).
Spalis / lapkritis	Konferencija, rengiama kartu su ES pirmininkaujančia Švedija.
Lapkritis	Kampanijos uždarymas.

Paskelbus geros praktikos apdovanojimų nugalėtojus jų pavyzdžiai bus propaguojami 2009 m. metais.

2.5 Kampanijos medžiaga

Visą kampanijos medžiagą galima gauti 22 ES kalbomis, ją galima nemokamai atsisiųsti iš kampanijos svetainės:

<http://hw.osha.europa.eu>.

Kampanijos medžiagą sudaro:

- ▶ plakatai ir lankstinukai,
- ▶ biuleteniai,
- ▶ *PowerPoint* prezentacijos,
- ▶ viktorinos,
- ▶ animaciniai filmai apie populiarius herojų Napo,
- ▶ patarimai Europos savaitės renginių organizavimo ir valdymo klausimais,
- ▶ specialūs skyreliai partneriams ir renginiams,
- ▶ atitinkamų svetainių nuorodos

ir daug daugiau...

Siekiant pagelbėti praktiniais rizikos vertinimo atlikimo klausimais, šioje svetainėje taip pat galima susipažinti su rizikos vertinimo priemonėmis pagal sektorių ir pavojaus tipą.

Visą šią medžiagą organizacijos gali nemokamai naudoti ir platinti suinteresuotiesiems asmenims bei partneriams.

Rizikos vertinimo svarbos viešinimo tikslais kampanijos metu bus organizuojamos spaudos konferencijos ir imamas kitų visuomenės informavimo priemonių.

2.6 *Kaip galima dalyvauti kampanijoje?*

EU-OSHA tikslas yra skatinti asmenis bei įvairaus dydžio organizacijas dalyvauti kampanijoje ir jiems patiems organizuoti renginius, imtis veiklos per Europos savaites arba kitu kampanijos vykdymo metu.

Dalyvauti gali bet kas:

- darbdaviai – viešojo ir privataus sektoriaus – įskaitant VMĮ,
- vadybininkai, vadovai ir darbuotojai,
- profesinės sąjungos ir už saugą atsakingi darbuotojų atstovai,
- už saugą ir sveikatos apsaugą atsakingos institucijos,
- darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos specialistai ir praktikai,
- regioninės ir vietinės darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos ir draudimo tarnybos.

Jie gali dalyvauti organizuodami:

- saugos priemonių demonstravimo renginius ir parodas,
- mokymus, seminarus ir darbinius seminarus,
- plakatų konkursus ir viktorinas,
- viešinimo ir reklamos kampanijas,
- įmonių ir švietimo bei mokymo centrų partnerystes,
- gerojo kaimyno programas tarp stambesnių ir mažesnių darbdavių, pasiūlymų teikimo planus,
- pavojų stebėsenos veiklą,
- patikros dienas.

Išsamesnės informacijos apie renginius ir galimybes dalyvauti kampanijoje kreipkitės į savo šalies ryšių punktą, kurio kontaktinius duomenis galite rasti EU-OSHA svetainėje:

http://osha.europa.eu/about/partners/focal_points/.

Organizacijoms, kurios pačios planuoja Europos savaitės renginius, mūsų svetainėje pateikiami geros praktikos pavyzdžiai, taip pat galite naudotis forumais, skirtuose dalintis idėjomis, pateikti atsiliepimus ir sužinoti, ką daro kiti.

2.7 *Dalyvio pažymėjimas ir pasiūlymas partneriui*

Kad kampanijos partneriai taptų kuo geriau žinomi ir informacija apie jų indėlį ir kampanijos veiklą būtų skleidžiama kuo plačiau, EU-OSHA siekia užmegzti visoms šalims naudingą partnerystę ir ėmėsi įvairių priemonių ir veiksmų.

- **Jūs padėsite mums** gerinti informuotumą apie rizikos vertimą ir viešinsite Saugią darbo vietų kampaniją.

- **Mes skleisime informaciją apie Jus**, kaip kampanijos partnerį ir organizaciją, pasirengusią užtikrinti saugą ir sveikatos apsaugą darbo vietoje.

Galimas dvejopas dalyvavimas ir pripažinimas:

- **Dalyvio pažymėjimas** už aktyvų dalyvavimą kampanijoje nacionaliniu arba Europos lygmeniu.
- **Pasiūlymas partneriui** yra platesnio masto ir suteikia galimybę būti plačiai viešinamu ir pagerinti savo reputaciją darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos bendruomenėje ir už jos ribų dėl didelio Saugių darbo vietų kampanijos žinomumo. Šia galimybe gali naudotis tik itin aktyvūs kampanijos dalyviai, kurie deda papildomas pastangas per savo partnerių tinklą (patys organizuodami renginius, konferencijas arba konkursus, remdami kampaniją internetinėje svetainėje, platindami kampanijos medžiagą ir t. t.).

Išsamesnės informacijos apie šiuos pasiūlymus partneriams rasite partneriams skirtame skyrelyje kampanijos svetainėje: <http://hw.osha.europa.eu/partners>.

3. Rizikos vertinimo faktai ir skaičiai

3.1 Rizikos vertinimas Europoje

Rizikos vertinimas sėkmingai atliekamas įvairaus dydžio įmonėse visoje Europoje. Tačiau toliau pateikti empiriniai duomenys rodo, kad galima pasiekti geresnių rezultatų, ypač mažose ir vidutinėse įmonėse.

Rizikos vertinimas nėra visuotinai paplitęs

- 2004 m. atliktos apklausos duomenimis, Prancūzijoje 76% įmonių, kuriose dirba 20 arba daugiau darbuotojų, darbdavių tvirtina atlikę rizikos vertinimą ir parengę reikiamą dokumentaciją^{IV}.
- Iš Nyderlandų darbo inspekcijos pateiktų 2006 m. duomenų matyti, kad rizikos vertinimą atliko 42% mažiausių įmonių, kuriose dirba 1–4 darbuotojai (53% įmonių, kuriuose dirba 5–9 darbuotojai). Įmonėse, kuriose dirba 10–99 darbuotojų šis skaičius siekia 81%, o įmonėse, kurių darbuotojų skaičius viršija 100, – 97%^V.
- 2005 m. apklausa rodo, kad Italijoje rizikos vertinimą atliko 88,5% įmonių, kuriose dirba mažiau negu 50 darbuotojų. Įmonėse, kurių darbuotojų skaičius viršija 50, šis skaičius siekia 93,4%. 84,5% įmonių, kuriose dirba mažiau negu 50 darbuotojų parengė atitinkamą rizikos vertinimo dokumentaciją, tuo tarpu įmonėse, kuriose dirba daugiau kaip 50 darbuotojų šis skaičius buvo 92,6%^{VI}.

- 2003 m. Ispanijoje atliktos Penktosios darbo sąlygų apklausos^{vii} duomenimis, 61% paslaugų sektoriaus darbdavių tvirtina atlikę arba šiuo metu atliekantys rizikos vertinimą. Šis skaičius padvigubėjo palyginti su 1999 m. atliktos apklausos duomenimis.
- 2005 m. atlikta apklausa rodo, kad Vokietijoje rizikos vertinimas buvo atliktas 30% įmonių, kuriose dirba 1–9 darbuotojai. Įmonėse, kuriose dirba 10–49 darbuotojų šis skaičius siekė 54%, o įmonėse, kuriose dirba 50–249 darbuotojų, – 80%. Rizikos vertinimas buvo atliktas 97% didelių įmonių, kurių darbuotojų skaičius viršija 250^{viii}.
- Latvijoje 2006 m. atliktos apklausos^{ix} metu, trys ketvirtadaliai darbdavių nurodė visiškai neatlikę rizikos vertinimo arba jį atlikę tik iš dalies ir tik 22% apklaustųjų tvirtino jį atlikę pilnai. Šiuos duomenis palyginus su ankstesnės apklausos duomenimis galima daryti išvadą, kad įmonių, kuriose buvo atliktas nuodugnus rizikos vertinimas, skaičius padidėjo nuo 15% 2002 m. iki 22% 2006 m.

Geras rizikos vertinimas, apimantis dokumentavimą, proceso peržiūrą ir veiksmų planų rengimą, išlieka svarbiu uždaviniu.

- 2000–2002 m. Italijoje atliktos išsamesnės apklausos duomenimis, 95% įmonių tvirtina atlikusios rizikos vertinimą, tačiau tik 54% jų pripažįsta jį peržiūrėjusios. Be to, 23% atvejų nenustatyta, kuriems darbuotojams kyla pavojus, o 21% atvejų nepakanka arba nėra informacijos apie prevencines ir apsaugos priemones arba jų aprašus. Ši apklausa taip pat parodo, kad darbuotojų įtraukimas į rizikos vertinimo procesą svarbesnis yra didesnėse įmonėse: 41% pačiose mažiausiose įmonėse (6–10 darbuotojų) ir 57% didžiausiose įmonėse (200 ir daugiau darbuotojų)^x.
- 2007 m. Jungtinės Karalystės Profesinių sąjungų kongreso atliktą darbuotojų saugos atstovų apklausa rodo, kad mažiau nei trys iš dešimties atstovų (28%) tvirtina esantys patenkinti savo indėliu rengiant rizikos vertinimo dokumentus. 44% atstovų tvirtinimu, jie visai nėra įtraukiami į šį procesą, o 27% atstovų – nepakankamai įtraukiami^{xi}.
- 2003 m.^{xii} Danijos Profesinių sąjungų konfederacijos (LO) atliktos apklausos duomenimis, trys ketvirtadaliai įmonių įvykdė pareigą užfiksuoti rizikos vertinimo rezultatus raštu. Keturi penktadaliai šių įmonių tvirtina neturėję jokių sunkumų rengiant dokumentaciją. Du trečdaliai tvirtina, kad rizikos vertinimas teigiamai paveikė jų darbinę aplinką, o 40% teigia, kad rizikos vertinimas pagerino vadovybės ir darbuotojų dialogą.

3.2 Penkių etapų metodas

Daugumai įmonių turėtų tikti paprastas penkių etapų rizikos vertinimo metodas^{xiii}. Tačiau esama ir kitų vienodai veiksmingų metodų, kurie ypač tinka sudėtingesniems rizikos veiksniams ir aplinkybėms įvertinti.

1-asis etapas. Pavojų ir rizikos grupių nustatymas

Darbo vietoje ieškokite to, kas gali padaryti žalos, ir išsiaiškinkite, kuriems darbuotojams gali grėsti pavojus.

2-asis etapas. Rizikos veiksnių įvertinimas ir jų suskirstymas pagal svarbą

Įvertinkite esamus rizikos veiksnius (jų keliamą pavojų, tikimybę ir t. t.) ir suskirstykite juos pagal svarbą. Labai svarbu rizikos šalinimo arba prevencijos veiksmus suskirstyti pagal svarbą.

3-asis etapas. Sprendimo dėl prevencinių priemonių priėmimas

Nustatykite tinkamas rizikos veiksnių šalinimo arba kontrolės priemones.

4-asis etapas. Veiksmai

Vadovaudamiesi priemonių suskirstymo pagal svarbą planu (labai tikėtina, visos problemos iškart negali būti išspręstos), imkitės prevencinių ir apsaugos priemonių ir nustatykite, kas, ką ir kada daro, kai reikia veikti, taip pat apibrėžkite atitinkamus priemonių įgyvendinimo būdus.

5-asis etapas. Stebėseną ir peržiūra

Vertinimo procesą reikia nuolat peržiūrėti, siekiant, kad jis būtų nuolat atnaujinamas. Jį reikia peržiūrėti dėl organizacijoje įvykusių didelių pokyčių arba dėl nelaimingo atsitikimo, ar vos neatsitikusio nelaimingo įvykio, tyrimo išvadų.

4. Atvejų analizė

Rizikos vertinimo sąvokoje, kurią galima suprasti kaip kažką abstraktaus arba kaip eilinę administracinę naštą, slypi konkrečios aplinkybės. Dėl nenustatytų arba nesuvaldytų rizikos veiksnių žmonės gali prarasti gyvybę arba likusį gyvenimą gyventi paveikti nelaimingų atsitikimų pasekmių ir padarytos žalos jų sveikatai.

4.1 Nelaimingas atsitikimas dirbant su cheminėmis medžiagomis

23 metų jaunuolis smarkiai apdegė dėl sąlyčio su dažų purškimo įrankiu plauti skirta degiaja medžiaga. Įmonė elgėsi aplaidžiai, kadangi neapibrėžė saugių darbo su pavojingomis cheminėmis medžiagomis ir šių medžiagų saugojimo metodų, nemokė darbuotojų, neprižiūrėjo jų darbo. Vienas ypač pavojingos praktikos pavyzdžių – pavojingo įrankio gabenimas nepažymėtuose kibiruose be dangčio. Net nutikus baisiam įvykiui įmonė nesiėmė darbo inspekcijos reikalautų patobulinimų tol, kol jai buvo pareikštas ieškinys teisme ir skirta bauda^{xv}.

4.2 Mirtini nelaimingi atsitikimai žemės ūkyje

Du jauni (21 ir 27 metų amžiaus) darbuotojai migrantai žuvo patekę į vaisių ūkyje naudojamą mechanizmą. Jų užduotis buvo surinkti ir išmontuoti arkinis šiltnamius. Tai daroma naudojant ilgą virvę. Juos įtraukė prie traktoriaus pritvirtintas virvės vyniojimo įrenginys. Rizikos vertinimas nebuvo atliktas, o prie

traktoriaus tvirtinamas virvės vyniojimo įrenginys netiko naudojimui, kadangi jame nebuvo automatinio sustabdymo mechanizmo, skirto apsisaugoti įsipainiojimo atveju. Darbuotojai nebuvo nei tinkamai apmokyti, nei supažindinti su darbo keliamais pavojais. Tyrėjai atkreipė dėmesį į tai, kad daugelis ūkio darbuotojų buvo studentai, kurie negalėjo gerai išmanyti saugios darbo praktikos^{xvi}.

4.3 Pasikartojančios įtampos traumos

Stephenas Fisheris buvo vyriausias inžinierius aeronautikos pramonėje, turintis sunkų ir įdomų darbą naujame stambiame Europos raketų projekte, kuriame reikėjo ilgas darbo valandas intensyviai dirbti kompiuteriu. Vieną 2002 metų rytą dirbant kompiuteriu staiga jam stipriai suskaudo ranką („žaibas įtrenkė į jo viršutinę plaštakos pusę“), jis ją kilstelėjo. Nuo to laiko viskas pasikeitė. Inžinierius nebegalėjo dirbti kompiuteriu, naudotis telefonu nei vairuoti automobilio. Po dviejų mėnesių jis sutiko, kad jam būtų išduotas ilgalaikis nedarbingumo lapelis. Po aštuoniolikos mėnesių jis išėjo į pensiją dėl medicininių priežasčių.

Po beveik 6 metų gydymo, išleidęs daugiau nei 13 000 eurų pasikartojančios įtampos traumai gydyti, kadangi Jungtinės Karalystės Valstybinė sveikatos tarnyba šių išlaidų nedengia, jis dar visiškai nepasveiko. Dėl patirtos traumos jis vis dar negali imtis darbo, kurį prieš keletą metų laikė lengvu.

Šie rizikos veiksniai gerai žinomi ir aprašyti, deja rizikos vertinimas nebuvo atliktas. Atlikus rizikos vertinimą ir nustačius tokius rizikos veiksnius arba ankstyvus simptomus ir imantis prevencinių veiksmų, šių traumų galima išvengti. Deja, šis atvejis nėra vienintelis^{xvii}.

5. Geros praktikos pavyzdžiai

5.1 Rizikos šalinimas

Nyderlandų įmonė gamina briaunotuosius perdangos elementus. Šiems gaminams transportuoti įmonėje naudojama medinių padėklų sistema, kurioje darbuotojai dirba su gremėzdiškais rasta, kurie sausi sveria apie 25 kg.

Vertinant riziką pripažinta, kad dėl fizinio darbo su sunkiais rasta darbuotojams kyla kaulų ir raumenų sistemos pažeidimų rizika.

Vienas galimų sprendimų buvo padėklų formos arba joms naudojamos medžiagos pakeitimas ir pagalbinės mechaninio kėlimo priemonės. Tačiau galiausiai įmonė priėjo išvados, kad geriausias sprendimas yra apskritai atsisakyti padėklų.

Kartu su darbuotojais apsvarsčius naujas idėjas priimtas sprendimas: įstatomas sudedamąsias dalis montuoti į pačias briaunotąsias perdangos dalis ir taip panaikinant būtinybę naudoti padėklus. Išbandytos šio sprendimo įgyvendinimo galimybės, visų pirma tiriant, ar pakeistos dalys bus reikiamos kokybės ir atitiks konstrukcinius reikalavimus.

Rezultatas toks: nei įmonės, nei kiti darbuotojai, pavyzdžiui, pagal subrangos sutartis samdomi vairuotojai, nebeturi naudoti fizinės jėgos ir rizikuoti patirti traumą dirbdami su padėklais.

Iš metinių 137 000 eurų išlaidų, naudojant naujuosius komponentus sutaupyta 91 000 eurų ir 22 000 eurų – įsigyjant padėklus. Sunku pasakyti, ar gamybos proceso pakeitimas lėmė dėl susirgimų praleistų darbų dienų sumažėjimą per pastaruosius trejus metus, tačiau tai tikrai susiję. Be to, sumažėjo triukšmas, kadangi nebereikia naudoti statybinių pistoletų taisant padėklus, ir pagreitėjo gaminių pristatymas, kadangi nebereikia į sunkvežimius krauti padėklų.

Daugiau informacijos rasite:

<http://osha.europa.eu/publications/reports/TE7606536ENC>.

5.2 Mažinkite triukšmą, mažinkite dulkių kiekį

Austrijos įmonėje gaminant metalinius gaminius buvo intensyviai šlifuojama. Tai sukeldavo daug dulkių ir triukšmo. Įmonė nusprendė patobulinti gamybos procesą ir parengė atitinkamą projektą dulkių kiekiui ir triukšmui sumažinti.

Projektui skirta pakankamai lėšų ir darbuotojų, į jo komandą įtraukti susiję darbuotojai, vadovai, profesinės sveikatos specialistai, įmonės tarybos atstovai ir prevencijos specialistai. Diskutuodami su galimais tiekėjais ir kalbėdamiesi su sveikatos apsaugos ir saugos institucijomis jie svarstė galimus sprendimus. Parengtos ir įvertintos įvairios idėjos.

Imtasi šių pakeitimų:

- ▶ įrengtos šlifavimo kabinos su ištraukimo sistemomis,
- ▶ įrengtos atrankinio ištraukimo sistemos,
- ▶ įrengtos kapsulių filtravimo sistemos,
- ▶ optimizuotas dulkių surinkimas perprojektavus įrankių šlifavimo cechą,
- ▶ patobulinta apšvietimo sistema, siekiant sumažinti blizgesį ir šešėlius.

Pasiekti rezultatai:

- ▶ sumažėjo į orą išmetamų dulkių kiekis (kai kur – iki 90%);
- ▶ sumažėjo trauka ir
- ▶ sumontavus kabinas, 10 dB(A) sumažėjo triukšmas mechanizmų operatorių darbo vietose ir aplink jas.

Bendra investicijų suma siekė apie 400 000 eurų. Ne tik pagerėjo darbuotojų sveikatos apsauga ir sauga, dėl sumažėjusio dulkių kiekio ore sutaupyta apie 70 000 eurų per metus.

Daugiau informacijos galite rasti: <http://osha.europa.eu/publications/reports/106>.

6. Kitos nuorodos

Kampanijos svetainė:

<http://hw.osha.europa.eu>.

Biuletenis Nr. 80: *Rizikos vertinimas būtinas saugioms darbo vietoms užtikrinti*

<http://osha.europa.eu/publications/factsheets/80>.

Biuletenis Nr. 81: *Rizikos vertinimas – raktas į saugias darbo vietas*

<http://osha.europa.eu/publications/factsheets/81>.

1989 m. birželio 12 d. Tarybos direktyva Nr. 89/391 dėl priemonių darbuotojų saugai ir sveikatos apsaugai darbe gerinti nustatymo

<http://osha.europa.eu/legislation/directives/A/1/1>.

Rizikos vertinimas

<http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>.

7. Apie Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūrą

Europos Sąjungos įsteigta Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra, įsikūrusi Bilbao mieste Ispanijoje, teikia informaciją darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais. Agentūra rengia ir skleidžia informaciją, padedančią apsaugoti Europos darbuotojus.

Subūrusi vyriausybių, darbdavių ir darbuotojų organizacijų atstovus ir geriausius sveikatos apsaugos ir saugos specialistus ES valstybėse narėse ir už jos ribų, Agentūra yra patikimas, darniai veikiantis ir nešališkas profesinės sveikatos ir saugos informacijos šaltinis.

Išsamesnės informacijos rasite Agentūros svetainėje adresu:

<http://osha.europa.eu>.

ⁱ P. Hämäläinen, J. Takala, K.L. Saarela, (study to be published), Tampere University of Technology (Finland), study made for the International Labour Office, ILO.

ⁱⁱ Council Directive 89/391/EEC of 12 June 1989 on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health of workers at work.

(<http://osha.europa.eu/legislation/directives/A/1/1>).

ⁱⁱⁱ COM (2004) 62 final: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF REGIONS on the practical implementation of the provisions of the Health and Safety at Work Directives 89/391 (Framework), 89/654 (Workplaces), 89/655 (Work Equipment), 89/656 (Personal Protective Equipment), 90/269 (Manual Handling of Loads) and 90/270 (Display Screen Equipment).

^{iv} Th. Coutrot, *Plus de trois établissements sur quatre déclarent évaluer les risques professionnels, Premières Synthèses n-09.3*, Dares, Mars 2007 (Enquête relations professionnelles et négociations d'entreprise (REPONSE) 2004-2005).

---

^v M. Bos, F. Saleh, O. Erdem, J. Samadhan, *Arbo in bedrijf 2006*. Een onderzoek naar de naleving van arbo-verplichtingen, blootstelling aan arbeidsrisico's en genomen maatregelen in 2006, Arbeidsinspectie, October 2007.

^{vi} S. Perticaroli, A. Leva, *La cultura della sicurezza. Indagine sulle modalità di gestione di salute e sicurezza nelle aziende italiane*, ISPESL, November 2006.

^{vii} Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el trabajo, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, *V Encuesta nacional de condiciones de trabajo*, 2004.

^{viii} Survey conducted by BGZ (Berufsgenossenschaftliche Zentrale für Sicherheit und Gesundheit):

http://www.hvbg.de/d/bgzbz_info/veranst/archiv_vera/bgzbz_fachv_nov_2005/seite02.html

http://www.hvbg.de/d/bgzbz_info/pdf_bild_info/bgzbz_fach_nov_2005/pp_rentrop.pdf

^{ix} A/S "Inspecta Latvia" & RSU DVVI, *Working conditions and risks in Latvia*, 2007. (Research "working conditions and risks in Latvia" 2005-2007).

^x Coordinamento delle Regioni e Province autonome, *Rapporto conclusivo del progetto nazionale di monitoraggio e controllo dell'applicazione del D.Lgs. 626/94*, November 2003.

^{xi} TUC, *Focus on Health and Safety. Trade Union trends survey 06/02. TUC biennial survey of safety reps 2006*, London, 2006.

^{xii} LO, *Danske virksomheders brug af APV* (Danish Companies' use of Workplace Risk Assessment), April 2003.

^{xiii} Whether the risk assessment process in your country is divided into more or fewer steps, or even if some of the five steps are different, the guiding principles should be the same.

^{xiv} A near miss is an unplanned event that did not result in injury, illness or damage — but had the potential to do so.

^{xv} Reported in *Health and Safety Practitioner*, UK, 23.1, January 2005.

^{xvi} <http://www.hse.gov.uk/press/2005/e05095.htm>

^{xvii} <http://ew2007.osha.europa.eu/europeansummit/> (see "Stephen Fisher" - Workshop 3).